

natprirodno, bilo božanskog, bilo dijaboličnog i demonskog, to je poimanje ukorenjeno u svima nama. Potrebno je dugo racionalno vaspitanje da bi se ljude uverilo da je govor stvoren da bi se govorilo, to jest, isključivo da bi se razumno komuniciralo sa našim bližnjima». A sa velikim brojem stvari je kao i sa ovom magijskom koncepcijom govora. U načelu, moglo bi se, znači, reći da »mitska« misao pripada isto toliko našem biću koliko i racionalna i konceptualna misao primitivnom mentalitetu. Ali to ne isključuje da, usled veoma složenih istorijskih i socioloških činilaca, kasniji razvoj ova dva mentaliteta može da se razlikuje do te mere da se međusobno razumevanje između različitih ljudskih zajednica sukobljava sa velikim teškoćama.

Što se tiče naših bolesnika, posle poređenja koje smo upravo postavili između njih i ljudi smeštenih u »inferiornu« fazu razvoja, nikako nema potrebe da se dokazuje da oni nemaju arhaičan, »primitivan« oblik misli i osetne intuicije.

Ernst Kasirer, u svojim studijama o mitskoj misli (*Philosophie der symbolischen Formen, II*), u poglavlju nazvanom »Osnovna razlika, podvukao je različitost svetog i profanog, izuzetnog i svakodnevnog, stranog i zajedničkog, koja je tako suštinska za konstrukciju mitskog sveta. Ovaj način suđenja nije ograničen na naročiti krug predmeta, sveukupnost bića je njima podeljena na sferu koja zavisi od mita s jedne strane, sferu ravnodušnu na mit sa druge strane. I, povodom toga, g. Kasirer govori o *θαρμιάζειν*, »čime započinje mit baš kao i naučno saznanje i filozofija«. Ako je ovo ovde glavna osobina mitskog mentaliteta, u čemu bi se ona primenila na naše bolesnike? Ne samo da oni ne poznaju ni jednu vrstu *θαρμιάζειν* nego nemaju nikakvo poimanje različitosti između »značenjskih« stvari i »indiferentnih« stvari. Kada oni daju, u uzbuđljivim situacijama, izjave koje bi mogle sugerisati protivnost ove vrste, to se dešava na isti »neposredan« način kao, uostalom, i sve što oni čine.

Međutim, pitamo se možda kako može da se objasni činjenica da razne osobenosti govora bolesnika, i takođe neki od njihovih postupaka u računu, pokazuju tako zaprepašujuću sličnost sa izvesnim vidovima govora i računa primitivnih. Name, kada bolesnik kao onaj što smo ga ranije opisali, nije više u stanju da korektno upotrebi opšte nazive boja, nego da pri pogledu na boje upotrebljava izraze kao što su »vrsta ljubice« ili »kao krv« ili »kao različak«, itd., možemo da pomislimo na »materijalne« nazive boja koji postoje u mnogim primitivnim jezicima. Međutim, sličnost je sasvim spoljašnja. Materijalni nazivi boja kod primitivnih pokazuju isti karakter kao, na primer, oznake kojima se mi služimo za mirise; ne možemo, ni mi takođe, da upotrebimo u ovoj oblasti opšte reči kao crveno, plavo, zeleno, itd. Ali, ipak, naše ponašanje u olfaktivnoj oblasti nije slično ponašanju bolesnika u oblasti boja. Čak i u olfaktivnoj oblasti možemo da se vladamo na kategorijalan način, na primer da razvrstavamo mirise po bilo kojem načelu. Jedino nam ova činjenica pokazuje da ranije ustanovljena asimilacija ne dokazuje istovetnost ponašanja. Isto toliko bi moglo da se kaže o svim ostalim asimilacijama koje smo pokušavali. Sličnost je u tome postignuta samo zahvaljujući delimičnom poređenju, postupak koji smo već morali da osudimo drugom prilikom. Valja nam makar potvrditi da treba biti krajnje razborit u svim asimilacijama koje težimo da ustanovimo između bolesnika i »primitivnih«. Posledice rušenja nisu poređive sa konstrukcijom koja ima smisao unutar nekog oblika života i intuicije, uzetog u svojoj celosti, ma kako čudan on mogao da nam izgleda. Time što civilizovani ponovo pada, usled bolesti, u neposredno, »manuelno« i, u tom smislu, »primitivnije« i »konkretnije« držanje, on se zbog toga ne približava arhaičnom »primitivnom« mentalitetu.

1. Ima tragalaca za koje sitničarska nauka kojom gospodare opšta gledišta konstituiše još uvek vrstu »filosofske opasnosti« koja bi pretila nepristrasnoj opservaciji i preterano strogoj metodičkoj proverci činjenica. Oni predviše lako zaboravljaju da je upravo njihov centralni položaj određen veoma opštim dogmatiskim postulatima. To je slučaj, po meni, sa delom g. Iserlina, *Die Pathologische Physiologie der Sprache*. Ali ja nikako ne numeravam da nastavljam ovde sitničarsku polemiku.

2. *Dnevnik za psihologiju*, vanredni broj, jan. — april, 1933 (prim. prev.).

3. Kada govorim o »rukovanju«, ne upotrebljavam reč u uobičajenom smislu; ne radi se isključivo o tome da se »rukuje« pomoću ruku, radi se o onom neposrednom vladanju koje ne prati nikakva refleksija, i o svakoj vrsti reakcije istog reda, na primer o percepciji svejedno koje celine u meri u kojoj se ona ne poima kao ono što upravo jeste ta celina.

Preveli s francuskog
G. Stojković-Badnjarević
A. Badnjarević

magdolna danji

tri pesme

JEDNA ZVER NA MUKAMA PROGOVARA

Plavo je okopnelo s plaminskih vrhova.
Misao suvo donosi presudu.

Bilo je lutanja, staze, straha od strele.
Pukotina u steni je odmor. Dokrajčilo se.
Vetrovi nisu doneli ništa dobro.

Mamiti hrabre hajkače bila mi je volja.
Uzbuđenje je tako bezgranično, ako se sve mrda.

Igra je vodila moj put. Reč mi je postala zakon.
Videh i šamana. Glas mu se rascepio.

IZGARAJUĆI U NEPRESTANOM PORAZU

Šaman svlači svoje haljine.
Blizu vatre, blizu bubnjeva.

Njegov glas poput strele, odbija se od planine.
Sjaj vatre zaokružuje drugo.
U njegovom grlu rascepljeni haos.

Juri do zvučnog zida. U jendeku reči grebe kišu.
Udara vatru. Nateže se iznutra napeta tetiva.
Voda postade omča na plamenu. Kolac reči.

Ostaje zaraza među divljači.

JEDNOSTAVNO

Popnem se na brdo stroga da budem.
Ne pravdam sebe sve sam promislila.
Iz doline sam doskakutala ovako poput zabe.
dno pašnjaka ako sam poplašila neki put
zidove pećina slikama sam provodila.

Jednostavno je to danas sve je tvrde.
Mislim i drugi će se popeti ovde je vazduh dobar.

Tražim senovito visoko drveće.
Pažnja ponavljam dnevno više puta.
Reč još iz doline poznajem.
S velikim se besnim vukovima družim.

Preveo sa mađarskog
Vicko Arpad